

Özdemir İnce (1 Eylül 1936, Mersin -)

Şair, yazar, gazeteci.

1956'da Mersin Lisesi'nden mezun oldu. 1960'ta Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Aydın Lisesi'nde öğretmenlik yaparken Fransız hükümetinin açtığı sınavı kazanarak 1965-1966 yıllarında Paris'te Çağdaş Fransız Dili ve Edebiyatı ile Fonetik (Sesbilim) okudu. 1969'da TRT'ye girdi. 1982'de kurumdan emekli oluncaya kadar Dış Haberler Müdürlüğü'nde çevirmen, televizyonda metin yazarı, Öndenetim ve Redaksiyon Müdürü, Program ve Yayın Planlama Müdürü, Genel Müdürlük Müşaviri ve Uzman olarak çalıştı. 1982-1989 yılları arasında çeviri yaparak hayatını kazandı.

Özdemir İnce'nin yayınlanmış çok sayıda şiir ve deneme kitabı bulunmaktadır. Yanı sıra, pek çok şiir, oyun, roman-düzyazı ve kuram çevirisi yapmıştır.

Özdemir İnce'nin Fransızcadan yaptığı *Fırtına Çocukları* çevirisi, ilk olarak 1973 yılında (*Kasırğa Çocukları* adıyla, May Yayınları) yayınlanmıştır.

Eserin özgün adı:

La conspiration

(Éditions Gallimard, 1938)

ÇEVİRİNİN ÖNCEKİ BASIMLARI:

Bilgi Yayınevi, 1975

Telos Yayıncılık, 1996

PAUL NIZAN

FESAT

ROMAN

TÜRKÇESİ
ÖZDEMİR İNCE

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 19 • **Fesat** • Paul Nizan
ISBN 978-605-172-165-1 • *Türkçesi: Özdemir İnce*
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • Sayfa Düzeni: Gönül Göner
Birinci Basım: Şubat 2017
© Özdemir İnce; © Yordam Kitap, 2017

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

FESAT

ROMAN

PAUL NIZAN
VE
FESAT'A DAİR

Özdemir İnce

Fesat, benim çevirirken çok heyecanlandığım, etkilendiğim bir kitap. Aynı heyecanı bu basımın hazırlığı sırasında da duydum. Çeviriyi 42 yıl önce yapmışım. İlk basımı 41 yıl önce yapılmış. Paul Nizan'ın adını 61 yıl önce duymuştum. Nizan, hayatımın önemli bir parçası olan yazar; *Fesat* da benim ayrılmaz bir parçam.

Her şey, bir yerde, “Ben de yirmi yaşımda oldum. Bu yaşın hayatın en güzel çağı olduğunu söyleyenin canına okurum. Her şey bir gencin hayatını yıkımla tehdit eder: aşk, düşünceler, ailenin yitimi, büyüklerin arasına katılma. Dünyadaki yerini öğrenmek zor iştir,” cümlelerini okuduğum zaman başladı. Nerede okuduğumu hatırlamıyorum. Ama daha sonra Nizan'ın *Aden-Arabie** adlı kitabının ilk cümlesi olarak karşıma çıktı.

Kendi varlığının, varoluşunun peşine düşen, onun üzerinde eşinen genç insan, hayatının bir döneminde ya da bir anında kendini bir an Hz. Adem'in iki oğlundan (Habil ve Kabil) olarak görür. Kain'e (Kabil'e) Rab haksızlık etmiştir. Genç insana, devlet, düzen, aile, toplum, ana baba ya da bir sevgili haksızlık eder. Ya da kendisine haksızlık edildiği duygusuna kapılır. Ve

* Maspero, 1967. Türkçesi: *Aden-Arabistan*, Çev: Şule Çiltaş; Kanat Yayınları, 2008.

hakkını kendisi almak ya da haksız durumu kendisine göre düzeltmek ister.

Aden-Arabistan'ın kapağında, kitaba önsöz yazan Jean-Paul Sartre'in bir cümlesi vardır. O da, sözünü ettiğim cümleye vurulmuştur. Ona göre, işe böylesine çırılçıplak bir cümleyle başlamak hiç de fena değildir, çünkü başlangıçta bu ret vardır. Gençler hep yaşlanırlar, ama gençlik hep genç kalır. Gençlik sandalyesinden kimin kalkıp oraya kimin oturduğunu pek fark edemeyiz. Ama "gençlik" in sandalyesi hiçbir zaman boş kalmaz.

İnsanın yirmili yaşları, gerçekten, yaşamın en güzel dönemi midir? Bunu yanıtlamak çok zor, ama içinde bir yığın çelişki olan çok kışkırtıcı bir cümle. Kabil'in torunları olan gençlik (kardeşini öldürmese de) adalet, özgürlük arayan bir gençliktir. Bu gençlik gelişmeye karşı değildir, ama gelişmeye ilerleme ve değişimin de eşlik etmesini ister. Kabil gibi serüvenci takımındadır ve karşısında kendi çağının imtiyazlılarının Hammurabi Yasası vardır.

1974 yılının Mart-Nisan aylarından birinde Attilâ İlhan telefon etti. O sıralar Ankara'da Bilgi Yayınları'nda editörlük yapıyordu. Ben de TRT televizyonunda çalışıyordum. Hoşbeşten sonra, "Senden bir kitap çevirmeni istiyorum, tam senlik. Bana vaktin olmadığını söyleme. Kitap bizim Paul Nizan'ın," dedi.

"Sakın *La Conspiration* olmasın?" dedim.

"Evet!" dedi.

Kitap 1975 yılında Bilgi Yayınevi tarafından *Fesat* adıyla yayınlandı. Düzelti sorumlusu öldüğü için kitap epeyce yazım hatası ve son bölümü eksik yayınlandı. İkinci baskısı Telos Yayınevi tarafından (1996) yapıldı. Şimdi üçüncü basım yapılıyor. Bu basımın öteki ikisinden farkı şu: Yapıtın aşırı "Fransızlık" ını göz önünde bulundurarak, metinde adı geçen kişilerin somutlaşmasını sağlamak için epeyce dipnot ekledim. Bunun dışında, 1974 yılında yaptığım çeviri fırından yeni çıkmış ekmek gibi taze.

Paul Nizan (1905-1940) sonradan demiryolu işçisi olan bir yarıcı çiftçinin torunu, daha sonra mühendis olan demiryolu işçisinin oğludur. Jean-Paul Sartre'ın Paris'teki ünlü Henri-IV Lisesi'nden arkadaşıydı. Paris'in Ulm Sokağı'ndaki Fransa'nın en saygın okulu Yüksek Öğretmen Okulu'na* birlikte girdiler, birlikte okudular, oda arkadaşı oldular. Felsefe diploması aldı. Yüksek Öğretmen Okulu'nda okurken bir bunalım geçirip Aden'e (Yemen) gitti (1926-1927). Dönüşünde Fransız Komünist Partisi'ne girdi (1927). Zamanla, Merkez Komitesi'ne sözcü bile oldu. Stalin-Hitler anlaşması üzerine Fransız Komünist Partisi'nden 21 Eylül 1939 günü istifa etti. Bunun üzerine parti ve partililer tarafından aforoz edildi. FKP'den istifasından 8 ay sonra, 23 Mayıs 1940 günü, savaşta, Dunkerque çekilmesi sırasında öldü. Daha 35 yaşındaydı. İngiliz birliklerine tercümanlık yapıyordu.

Nizan'ın Komünist Partisi'nden istifası şok etkisi yarattı. Yaptığı eylemin nedeni ve amacı açıklı: Stalin, Hitler ile anlaşarak Fransa'ya ve Fransız Komünist Partisi'ne ihanet etmişti. Sadece FKP'ye değil dünyanın bütün komünistlerine de ihanet etmişti. Ama parti kadrosu ve partiyle nikâhlı aydın ve yazarlar, "Parti disiplini icabı" böyle düşünmüyorlardı.

Nizan, Eylül 1939'da istifa etmiş ve sekiz ay sonra savaşta öldürülmüştü. Kendini savunmak ve eylemini açıklamak olanağından yoksundu. Savaştan sonra, Nizan'ın Parti'nin sırlarını İçişleri Bakanlığına satan bir ajan olduğu dedikodusu yayılmaya başladı. Karısı, açıklama yapmaları için, Louis Aragon'a, FKP'nin

---

* École Normale Supérieure (Yüksek Öğretmen Okulu), Fransa'nın en saygın yüksek öğrenim kurumudur. Dünya çapında en başarılı öğrencilerin son derece ağır sınavlardan geçerek alındıkları okulda Fransa'nın en önemli bilim insanları ve filozofları ders verir. Türkiye'den çok az sayıda üstün yetenekli öğrenci bu üniversiteye kabul edilmiştir. Bu kişilerden en çok tanınan ise Cahit Arf'tir. Okulun İngiltere'de değişim için anlaşmalı olduğu sadece üç yüksek öğrenim kurumu vardır: Cambridge, Oxford ve London School of Economics. Fransa'da dört adet École Normale Supérieure vardır.

demirbaş ileri gelenlerinden Laurent Casanova'ya (Paul Nizan, istifa etmeden önce, Korsika'da onunla beraberdi) ve FKP'nin genel sekreteri ve başkanı Maurice Thoez'e başvurdu ama onlardan ses çıkmadı. 1946 yılında koskoca filozof Henri Lefebvre, *l'Existentialisme* adlı kitabında şöyle yazıyordu: "Yalnız, uyanık, son derece kayıtsız olan Paul Nizan'ın pek az dostu vardı. Ne gibi bir sırrı olduğunu düşünüyorduk. Saplantısının, sıkıntısının sırrı. Artık bunu biliyoruz: Bütün kitapları, ihanet düşüncesi çevresinde döner."

Koskoca Henri Lefebvre! Yuh artık! Bu tutum ve tavır çok yararlı oldu gençliğimde: Bir yazar, özgür kalmak için, hiçbir partiye üye olmamalıdır. Desteklese bile! Bu kararı almama, başka olayların da katkısı oldu ama şimdi sırası değil!

1947 yılında, bu karalama kampanyasından etkilenen ve aralarında Raymond Aron, André Breton, Roger Callois, Simon de Beauvoir, J.-P. Sartre ve Albert Camus'nün bulunduğu bir grup yazar, Paul Nizan'ı savunan bir bildiri yayınladılar. Bu bildiri de saldırıya uğradı.

Aden-Arabistan'ın 1960 yılında Sartre'in önsözyle* yayınlanmasına kadar, 40 yıl edebiyatın sessizlik zindanlarında gömülü kaldı Paul Nizan. Sartre'in girişimiyle yeniden doğdu ve itibarını kazandı. Paul Nizan şimdi iki savaş arasının en önemli filozof, romancı ve düşünürlerinden biridir. Yazınsal (edebî) varlığıyla beni etkilemiş, siyasal tutumuyla ilgi odağım olmuştur.

1965'ten bu yana Paul Nizan'ın izini sürmekteyim. İlkin, Attilâ İlhan'ın da özel isteği üzerine, 1938 yılında Interallie ödülünü alan *Fesat*'ı çevirdim. Telos Yayıncılık'ı yönetirken, çeviriyi gözden geçirip eksik bölümü ekleyerek, tekrar yayınlamak ilk işlerimden biri oldu (1996). Ardından, 1998 yılında, *Eskiçağ Maddecileri*'ni (*Les materialistes de l'antiquite*) değerli arkadaşım

---

* Paul Nizan'ı tam anlamıyla tanımak için bu önsöz mutlaka okunmalı. Önsöz Türkçe çevirinin başında da yer alıyor.

Prof. Dr. Afşar Timuçin'e çevirterek Telos'un Felsefe Dizisi'nde yayınladım. Ölünceye kadar yayıncılık yapacağımı, yayınevi yöneteceğimi sandığım ve iyi bir çevirmen aradığımdan öteki kitaplar için acele etmiyordum. Ancak 1999 yılı sonunda yayıncılıktan ayrılmaya karar verdim. Şimdi sıra Yordam Edebiyat'ta: *Les Chiens de garde**, *Antoine Bloyé* ve** *Cheval de Troie**** adlı kitaplarını mutlaka yayınlamalı.

Nizan'ın dedesi ve babası demiryolu işçisiydi. Babası daha sonra demiryolu mühendisi olarak proletaryayı küçük burjuvadan ayıran sınırı aşarak küçük burjuva olmuştu. Babası kendi sınıfına, proletaryaya ihanet etmişse, o da kendi sınıfı olan küçük burjuvaziye ihanet edecek, proletarya saflarına katılacaktı.

Jean-Paul Sartre bu noktaya çok önem verir:

“Nizan'ın babası gerçekten, bu gözyaşı dökken kaçak oldu mu? Hiçbir fikrim yok. Her halükârda oğlu onu böyle görüyordu: Nizan babası karşısında gösterdiği sayısız küçük direnişin nedenini keşfetti ya da keşfettiğine inandı: ondaki insanı seviyor, hainden nefret ediyordu. Dostumun yaşamını ele alan ve onda ihanet saplantısı keşfeden iyi niyetli Marksistlerden, eğer bunu hâlâ yapabilecek durumdalarsa, eserlerini gözleri açık hâlde yeniden okumalarını ve bariz hakikati inkâr etmemelerini rica ediyorum. Doğrudur: Bu hain evladı sıkça ihanetten söz eder; *Aden-Arabistan*'da şöyle yazar: 'Bir hain olabilir ya da boğulabilirdim.' *Les Chiens de garde*'da ise 'burjuvaziye insanlar adına ihanet ediyorsak, hain olduğumuzu itiraf etmekten yüzümüz kızarmasın' der. Antoine Bloyé de haindir; *La Conspiration*'da, babası gibi polis olan zavallı Pluvinağede de haindir. Sıkça tekrar edilen bu sözcük neyi anlatıyor? Nizan'ın kendini Daladier'e sattığını mı? Sofumuzun oturaklı kalemşorları, başkalarından bahsederken hep rezilce bir hayrete kapılı-

---

* F. Maspero.

** Grasset, 1933

*** Gallimard, 1935

yor, bundan daha kepaze ve çocukça bir şey bilmiyorum –özgür bir kadın hakkında dedikodu yapan ‘namuslu’ kadınların sergilediği hayret hariç. Nizan yazmak istiyordu, yaşamak istiyordu: Gizli ödeneklerin üç beş kuruşuna ne ihtiyacı vardı? Fakat, burjuva olmuş bir işçinin oğluydu ve kendi kendine burjuva mı yoksa işçi mi olduğunu soruyordu. Hiç şüphe yok ki en önemli kaygısı kafasındaki bu iç savaştı; proletaryaya ihanet eden baba, oğlunun burjuvaziye ihanet etmesine neden oldu; bu zoraki burjuva, sınırı ters yönde aşmak istiyordu: Ama bu o kadar da kolay değildir.*”

Fesat, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri üzerine.** Yüksek Öğretmen Okulu Fransa’nın en önemli 2-3 okulundan biridir. Fransa’nın en büyük beyinleri bu okula gider.

Öğrenciler büyük burjuva, burjuva kökenli, aralarında bir de küçük burjuva var. Ahbap çavuşlar 1930 dolaylarında Fransa’nın gidişatından memnun değildir. Parlamenter demokrasinin yürümediğini düşünmektedirler. Devrim yapmaya karar verirler. Devrim yapmak yerine bir sol partiye ya da Fransız Komünist Partisi’ne üye olmak FKP’ye üye olan küçük burjuva kökenlinin dışında hiçbirinin aklına gelmez.

---

* J.-P. Sartre, Önsöz, *Aden-Arabistan*, s.40

** - **Bernard Rosenthal**, Yüksek Öğretmen Okulu (Ecole Normal Supérieur) öğrencisi, Paris’in 16. ilçesinde yaşayan zengin bir Yahudi ailesinden. Arkadaş topluluğunun elebaşı ve *İç Savaş* dergisinin kurucusu.

- **Philippe Laforgue**, Yüksek Öğretmen Okulu (YÖO); babası, Alsace-Lorraine’in Fransa’ya tekrar bağlanmasından sonra Strasbourg’a yerleşmiş bir işadami; yüksek sosyetedeki Pauline D. adlı bir genç kıızı YÖO’daki odasına alıyor; kızla çok yakın ama sınırlı bir ilişkisi var; kendisiyle yatmadığı için kıızı hor görüyor. Topluktan en yakın olduğu kişi Rosenthal.

- **Bloyé**, YÖO’lu. Nizan, *Antoine Bloyé* adlı roman yazdı.

- **Pluvillage**, Sorbonne öğrencisi, Seine valiliğinde çalışan bir memurun oğlu. Yanlarında aşağılık duygusu hissettiği arkadaşlarını etkilemek için Komünist Partisi’ne giriyor.

- **André Simon**, eski belgeleri okuma uzmanı, Nantes’lı büyük bir tüccarın oğlu; Paris’te bir koloni birliğinde askerlik yapıyor.

- **François Régnier**, 38 yaşında, ünlü yazar.

- **Pauline D.**, Laforgue’un sevgilisi. Yüksek sosyetedeki Laforgue’ye yardımcı oluyor.

İç Savaş adlı bir dergi çıkarırlar. 500 kadar aboneleri vardır, 250 kadar dergi de kitapçılarda satılır. Kapitalizmi kıyasıyla eleştirirler. Ama polis bana mısın demez. Oysa 1930'larda bir komünist avı başlamıştır. Bozguna uğrarlar. Yengesini baştan çıkartarak kendi devrimini yapan büyük burjuva intihar eder. Burjuvalar okulu bitirip ailelerinin yanına dönerler. Küçük burjuva da önemli bir FKP militanını polise ihbar eder.

Kitaptan iki alıntı yapacağım. Komiser Massart küçük burjuva Pluvinage'la konuşurken *"Canlarının istediği zaman sınıflarının bağrına kolayca dönebilme şansına sahip olan banker ve sanayici oğulları için hiçbir önemli etkisi olmayan bu tür eğlencelerin, serveti ve desteği olmayan küçük burjuva için tehlikeli sonuçlar doğuracağı"*nı söyler.

Ama kitabın başka bir yerinde yer alan şu cümle çok daha önemlidir: *"Ürünü oldukları burjuvaziyi kıyıcı ve tehlikeli olduğundan çok budala buluyorlardı. Bu sınıfın ortadan kalkacağından kuşkuları yoktu. Ama işçiler uğruna savaşmak akıllarının ucundan bile geçmiyordu. İşçilerin de böyle bir şey bekledikleri yoktu zaten, onlar kendileri için savaşacaklardı."*

Attilâ İlhan 1970'lerin Türkiye'sindeki *acilci burjuva aydınları* düşünerek *Fesat*'ı çevirmemi istemişti. Tahmin ettiği gibi 1970 ve 80'lerin işçi, köylü, küçük burjuva kökenli devrimcileri idam edilirken, işkencelerden geçip hapislerde yatarken acilci burjuva aydınları bir yolunu bulup yakayı kurtardılar ya da yurt dışına kaçtılar. Günümüzün AKP ile işbirliği yapan liberal solcuları ve İkinci Cumhuriyetçileri *acilci burjuva aydınlar* arasından çıktı.

Paul Nizan, Intellectuel communiste, 1926-1940* adlı kitabın son sayfasına şunu yazmışım: "Çocuklukta yaşanan bir bozgunun bedelini daha sonra kazanılan hiçbir zafer ödeyemez!" Paul Nizan'dan ilham aldığım ve kendi hayatımdan çıkardığım bir cümle.

---

* François Maspero Yayınları, Paris 1970.

Başta Kikladlar olmak üzere Yunan adalarına *Fesat*'ı okuduktan sonra sık sık gittim. Ve şu sözünü hep tekrarladım: “*Bir erkek, kendisine bir kadınla başlar tekrar. Ya da savaşla, devrimle. Kitaplar yazalım.*”

Genç öldürülenler, kendi iç aynalarında boğulanlar, bir gün intikam alırlar.

İstanbul, 11 Kasım 2016

BİRİNCİ BÖLÜM

FESAT

I

“Uzun lafın kıyası,” dedi Rosenthal, “bu derginin adı İç Savaş olmalı diyorum ben...”

“Niçin olmasın?” diye karşılık verdi Laforgue. “Hiç de fena değil isim olarak. Üstelik bizim söylemek istediklerimize de denk düşüyor. Ama bu adı kullanma hakkını daha önce başkalarının almadığından emin misin?”

“İç savaş kavramı, kamu malı olması gereken bir düşüncedir,” diye cevap verdi Rosenthal. “Bu niteliğini yitirmez.”

Bir temmuz akşamıydı, terlerin deri üzerinden buharlaşıp uçtuğu, günün toz-toprağının bilinmez bir yangının külleri gibi çöktüğü alacakaranlık sonrası bir saat; bahçenin üzerinde oldukça geniş bir gökyüzü yayılıyordu. Bahçe de sözün gelişi; aslında kavruk ağaçlı, otları ölgün küçücük bir toprak parçası, ama buna rağmen, Paris’in taş tepelerinin ortasında bir çayırılıkmış duygusu bile veriyordu.

Laforgue ve arkadaşlarının, sanki önemli gizler saklıyorlar-mışçasına gözetledikleri Claude-Bernard Sokağı’nın evlerinde insanlar geceye hazırlanıyorlardı; bir lambanın önünden bir omuzun ya da çıplak bir kolun geçtiği belli belirsiz seçilebiliyordu: Soyunan kadınlardı bunlar, ama güzel olup olmadıkları anlaşılamayacak kadar da uzaktaydılar. Bunlar daha çok sanki zırhlarından soyunmuş gibi korselerini, kemerlerini, kuşaklarını çıkartan orta yaşlı kadınlardı. Bu evlerin, şarkıları bazen mutfakların derinliklerinden gelen genç kadınları, çatılardaki hizmetçi odalarında yatarlardı: Görünmezlerdi ortalarda.

Müzik, konuşma, ders ve tanıtım sesleri hoparlörlerin ağzından karmakarışık bir yinelenmeler tufanıyla yükseliyordu; Feuillantines Sokağı'ndaki durakta bazen bir otobüs gıcırdayıyordu; bununla birlikte, kentin sığ kayalıklarında, bir deniz sessizliğinin tembel tembel dalgalandığı anlar da oluyordu.

Rosenthal konuşuyordu. Peygamberce bir sesi olduğunu, sezinin özel tınısının herkesi kolayca etkilediğini düşündüğü için, her zaman çok konuşurdu; arkadaşları, Paris'in gökteki mor yansımalarını seyrederek onu dinliyorlardı, ama yataklarına uzanmış, kocalarına ya da âşıklarına, kurulu makine sesleriyle bir şeyler anlatan, belki de kinle, tutkuyla ya da müstehcen duygularla yüklü altüst edici cümleler söyleyen kadınları belirsizce düşünüyorlardı.

Hepsi de, tehlikeli çağ dediğimiz yirmi-yirmi beş yaşlarında beş delikanlı; kendilerini bekleyen gelecek, seraplar dolu, tuzaklar ve sonsuz yalnızlıklarla dolu puslu bir çöl gibiydi. O akşam, artık geleceği falan düşünmüyorlardı, sadece yaz tatilinin bir an önce gelmesini ve sınavların sona ermesini diliyorlardı.

“Geri alamayacakları parayı bize verecek kadar açık yürekli insanseverler bulunduğuna göre,” dedi Laforgue, “okullar açılınca bu dergiyi yayınlayacağız demektir. Yayınlayacağız ve bir süre sonra da batacak...”

“Hiç kuşkusuz,” dedi Rosenthal, “aranızda dergi için sonsuza dek çalışacağımıza inanacak kadar ahlaksız biri var mı acaba?”

“Dergiler her zaman batarlar,” diye konuştu Bloyé. “Deneyin dolaysız bir verisidir bu.”

“Girişimlerimden sadece birinin hayatım boyunca beni bağlayacağını, bir baş belası, bir sadık köpek gibi beni izleyeceğini bilseydim,” dedi Rosenthal, “kendimi hiç düşünmeden kaldırım suya atardım. Ne olacağını, hayatın nereye varacağını bilerek yaşamak, bir ölü gibi yaşamaktır. Hele düşünün bir, kırk yaşımıza gelmişiz, kocamış bir *İç Savaş*'ı hâlâ yöneten pis görünüşlü

moruklar olmuşuz, Xavier Léon ile *Metafizik Dergisi* gibi tıpkı!.. Mimarların yerle bir etmek için kitaplar yazdıkları bir hayat; işte benim güzel hayattan anladığım budur. Nesnelere sürgit yaşamasını istememek için, insanların yeterince saf ve yürekli olması gerekir...”

“Ölüm korkusundan tamamen kurtulmak gerek,” dedi Laforgue.

“Bırak şimdi romantizmi,” diye konuştu Bloyé, “metafizik sıkıntının da yeri yok. Dergi için tasarılar yapıyoruz, konuşmalarımızın tümü yüksek düzeyde, çünkü ne kadınıyoruz, ne de paramız var; coşkuya kapılmanın gereği yok. Öte yandan, bir şeyler yapmak gerek, biz de zaten gerekeni yapıyoruz. Bu, her zaman öyle dergi çıkarmak falan olmayacak.”

“Ne dersiniz, gidip bir şeyler içelim mi?” diye önerdi Pluvignage.

“Haydi,” dedi Jurien.

İçki içmek üzere bahçeden çıktılar. Panthéon Alanı ile Botanik Bahçesi arasında sevdikleri kahveler vardı.

Claude-Bernard Sokağı'nı indiler, Saint-Marcel Bulvarı ile Gobelins Caddesi'nin kesiştiği köşedeki *Canon des Gobelins*'e* kadar yürüdüler. Kederli odalarda, nemli yataklarda çiftler çiftler uyumaya gitme saatini beklerken saçma sapan şeyler konuşan, birbirlerine onur kırıcı gerçekleri söyleyen insanlarla dolmuştu kahvenin terası; birkaç göz alıcı kız da vardı, akşamın saat on birinin uyanık bakışlarıyla bakıyorlardı; aralarından biri oldukça iri yapılı bir genç kadındı, kıvrıkcık saçları bir koltukaltını ya da cinsel organı anımsattığı için bulantı veriyordu insana, ama abanoz gibi parlayan güzel dizleri vardı.

Oturdular ve çevrelerinde içkilerini yudumlayan insanlara bakmaya başladılar, ama hava öylesine sıcaktı ki, çevresindeki

* Gobelins'in Şarapçısı: Günümüzde de aynı yerde bulunan bir kahve-lokanta.
-çev.

lerin varlığıyla ilgilenmek isteği bile duymuyordu insan: Dahası, resim, görüntü ve yansımalarından başka bir şey olduklarına da inanmak kolay değildi. Laforgue kıvrırcık saçlı kadınla ilgileniyordu. Kadın kahveye girmek için ayağa kalktı; Laforgue, kadının peşi sıra, zemin kattaki lavaboya gitti; lavabodaki kadın,

“Termometreye göre, havalar güzelleşmeye devam ediyor,” dedi. “Ama fırtına da eksik olmuyor”, dedi genç kadın. “Bilmem siz de benim gibi misiniz, Lucienne Hanım, benim sinirlerim yay gibi geriliyor. Dokunsalar, saçlarımdan kıvırcımlar fışkırıcak, kedi sırtı sanki.”

Laforgue yanlış bir telefon numarası verdi.

“Cevap vermiyor,” dedi lavabodaki kadın.

“Tahmin etmiştim,” diye yanıtladı Laforgue.

Genç kadın pudralanmış, rujunu tazelemiş, küçük bir fırçaya tükürdükten sonra kirpiklerine siyah boya sürüyordu. Laforgue’a gülümsedi, önünden geçip uzaklaştı; dönerek çıkan merdiven basamaklarında, Laforgue’a sordu:

“Bu akşam için mi?”

Laforgue kadından üç basamak aşağıda, ayakta duruyor, gözlerinin hizasında, kadının Çin ipeği elbisesinin altında, hafifçe kabarık karnını görüyordu.

“İşte ben de bunu düşünüyordum,” diye yanıtladı Laforgue. “Ama bir başka gün olsa daha iyi olacak, bu boğucu havada başka çare yok.”

“Çok yazık,” dedi genç kadın, “güzel güzel sevişebilirdik. Şimdi sen pişman olup üzüleceksin, bense boş yere aşağı inmiş oldum.”

“Ama gene de bir bardak bir şey içmelisin,” dedi Laforgue.

Boş kahvenin içinde bir masaya oturdular; kahve makinesi, kasada oturan kadının başının üzerinde ılık çalışıyordu, garson uyukluyordu; adamı uyandırdılar. Açık pencereden, yüzleri hakkında yeterince bilgi veren bir enseler dizisi görünüyordu. Kadın nane likörü içti ve konuşmaya koyuldu. Laforgue kadının

dizlerini okşamaya başladı, onun peşinden sadece bunu yapabilmek amacıyla gitmişti, sonra masadan kalktı ve arkadaşlarının yanına gitti.

“Hoşlandın mı ondan,” diye sordu Bloyé.

“Hem de nasıl,” diye cevap verdi Laforgue. “Susamış, sevgi dolu bir kadın. Tatlı bir kadın, gelecek hakkında tasarıları bile var. Bir pazar, dedi, küçük kızımı görmek için sütannesine gideceğiz, Feucherolles’da oturur, biliyorsunuz belki, Saint-Nom-la-Brectéche’te iniliyor, Marly-le-Roi’nın biraz uzağında, çocukları seviyor olmalısınız. Çocukların, kanaryaların ve kedilerin dostu güzel bir pazar günü.”

Gece yarısına doğru, Rosenthal, arkadaşlarından ayrıldı. Quartier Latin’den uzakta, insanların, aile mezarlarının yolları gibi düzgün sokaklar boyunca kocaman taş kabukları içinde yaşadıkları Muette’te oturuyordu.

Rosenthal, Botanik Bahçesi’nden Passy Garı’na giden otobüsün sahanlığında, ailelerin güçlü ve sarsılmaz evrenini öfkeyle düşünüyordu. Gece yarısı Montsouris Parkı’nın “paulownia”ları* üzerinden esen melteme hiç benzemeyen Muette’in havasını tam yirmi üç yıldır soluyordu. Muette’in çimenliklerinde, geceden tedirgin olan, göçebe arabaları gibi bir daire şeklinde dizilen çocuk arabalarının çevresinde, sütannelerin, dadıların konuşmalarını beyaz eldiven takmış, ipek saçlarını dağıtmadan oyunlar oynayan Bois çocukları ile oynanan oyunları; daha sonra, Janson çıkışlarında Odette de Crécy’yi ve her şeyin ilkbahar, özsuyu, at ve kadın koktuğu sıralarda, Bois Avenüsü’nde, çiçek açmış ihlamur ağaçlarının altında gezinen pazar sabahı kızlarını düşünerek Acacias ve Longchamp yollarında yapılan gezileri anımsamak ve çocukluk anılarına dönmek için bir yığın nedeni vardı.

---

* Adını Çar I. Pavel’in kızı ve Danimarka kraliçesi Anna Pavlovna’dan alan ağaç.
-çev.

Birden fazla Yahudi mahallesi vardır Paris'te: XV. mahalle, Rosenthal'in isteyerek seçeceği bir yer değildi, ama Cloche-Perce Sokağı ile Roi-de-Sicile Sokağı'nı ne zaman aklına getirse, ikisini de uygun bulmuyordu; son Galiçya mültecilerinin kıvırcık saçları, Rothschild ailesinin evlerinden daha az isyan ettirici değildi onun için. Yirminci yüzyıldan ve Muette'ten, on altıncı yüzyıla ve Vilna'ya, Varşova'ya geri dönüşün işe yarar bir çözüm yolu olduğuna da inanmıyordu.

Laforgue gibi genç bir Fransız burjuvası, sınıfının kendisine hazırladığı duruma başkaldırmak gereksinmesini duyduğu zaman, bu kopuşun ortaya çıkaracağı sorunlar daha az karmaşıktır. Irk ve mitolojileri, kilisenin, sınıfının, Tanrı ve insan sevgisinin suç ortakları, toplumun gerçek görünümünü uzun süre saklayamaz ondan. Korkan ve bu yüzden de ayakları sürçen bir tayın davranışı gibi tıpkı, kendisi için çizilen yolun dışına sapış, aile bağımlılıklarından kaçış, tarihten yoksun ya da tarihin artık ayak bağı olmadığı bir insan türünün içine yeniden sokmaya yeter onu. Her şey çarçabuk yoluna girer: Kendisini bulmak için köylü atalarının yetim öğütlerini arayacak olsa, yanı başında olduklarını görür. Kendisi için elinden gelen her şeyi yapmış olan babasına yüz çevirip suçlandığı zaman, en azından dedesine bağlı olduğunu haykırarak avunabilir: Demokrasinin ünlü evrelerinin ortak sonuçlarından başka bir şey olmayan ve kendi kendini dengeleyen karşılıklı ihanet kadar hiçbir şey ürkütmez burjuva kalesini.

Neye tutunacağını, kime bağlanacağını gerçekten bilmiyordu Rosenthal. Haham ataları hiç de hoş değildi ve onların Zohar ve Talmud dolu öğütleriyle ne yapabilirdi Paris'te? Soyunun en başarılı, en zengin olanlarından ve sanki Cennet ve Cehennem kendi mallarıymışçasına Katolıklere özgü o şaşırtıcı güvenlik duygusuna kavuşmuş olanlardan nefret ettiği kadar, soyunun en horlanmış kesiminden de nefret ediyordu Ne var ki, yitik davala-

rı savunmak için bunca çaba gösteren insan saygısına karşın, bu durumu kabul etmeyecek kadar özsaygısı vardı. Cumartesi günleri, kaçık ihtiyarların geldiği, Saint-Paul mahallesinin duvarları çatlak bir binasının birinci katındaki dokunaklı sinagoglardan, kasap dükkânlarının vitrinlerine yazılmış “dinsel yöntemlere uygun kesilmiştir” yazılarından, ta Belediye Sarayı pazarı ile Saint-Gervais Kilisesi’nin iki yüz metre uzaklarında bile duyulan buhur-lu doğu kokusundan, bir terzi dükkânının eşiğinde, melon şapkaklı babalarının yanında duran bembeyaz tenli, gururlu irikiyım kızlardan, Polonyalı barlarının kapkaççı küçük hırsız çetelerinden, alacakaranlık ve ay rengine boyanmış ipliklerle dokunmuş beyaz ipek eşarplardan hoşlanmadığı kadar, akraba kızlarının Victoire ya da Copernic Sokağı’ndaki tapınakta yapılan büyük düğün törenlerinden, tören sırasında sol kemerin altında duran kadınların kürklerinden, borsa ve kulis hikâyelerinden, yengesi Catherine’in evinde karşılaştığında, İngiliz vurgulu hayvan sesleriyle, kendisine o sıralarda moda olmaya başlayan Spitzberg’de ya da Kiklad adalarında geçirdikleri tatillerinden söz eden genç kızlardan da hoşlanmıyordu Bernard; onun için bu durum, bir hapisshaneden çıkıp ötekine girmek gibi bir şeydi.

Kürk işçilerinin Albouy Sokağı’ndaki küçük salonda yaptıkları ateşli toplantıların da ona büyük bir yardımı dokunmuyordu: Konuşmacılar sadece Yahudice konuşuyorlardı, bu yüzden de yapılan konuşmalardan bir şey anlamıyordu; yoksulluğa, sürgün ve öfkeye ihanet ettiklerinden bu yana, kendi ailesinde, bu unutulmuş dilden tek sözcük bile alay edilmeksizin ağza alınmazdı. Yahudilerin özel bir kurtuluşu, Tanrı’yla yeni bir anlaşma hakları olabileceğini de artık akli kesmiyordu: Bu kurtuluşun, adlarının, acılarının ve gönül eğilimlerinin hep birlikte yiteceği genel özgürlük ortamında boğulmasını bekliyordu. Bununla birlikte, özgür olmaktan başka bir şey de istemiyordu, ama başkalarının özgürlüğü onu pek az ilgilendiriyordu.

Ne var ki, Rosenthal'in Yahudiliğini unutmaması oldukça güçlü: Kimi zaman, aşağılık bulup adından utanıyor, yüzü kızarıyor, kimi zaman da gurur duyuyordu. Bazen, arkadaşlarıyla konuşurken, bir cümleye, "Yahudi olarak ben..." diye başladığı oluyordu, sanki kendisine arkadaşlarının hiç bilmediği gizler, Tanrı bilgisi edinme yöntemleri, zekâ ve başkaldırı miras kalmış gibi, sanki kendi kurtuluşu için heyecan verici kanlı bir savaş, pogrom, sığınma, izleme, yorum, bilim, gerçek güç, utanç, umut ve yalvaçlık öyküleri uydurmak zorundaymış gibi. Ama onlardan nefret etmek için aralarına dönmesi de yetiyordu. Yahudi burjuva sınıfının öteki burjuvalardan daha korkunç, bir Yahudi bankasının bir Protestan ya da Katolik bankasından daha acımasız olduğuna inanıyordu: Başka dinlerin ekonomisini iyice bilmiyordu.

Ama iki bin yılın sorunlarını, bir azınlığın dramlarını peşi sıra sürükleyip taşımak korkunç bir yazgıydı! Bir de tek başına olamamanın acısı!

Rosenthal'ler, hemen hemen bütün akraba ve dostların Monceau Ovası'na sadık kaldıkları ve oğullarını ya Carnot Lisesi'ne ya da Concordet Lisesi'ne, kızlarını Dieterlen Özel Okulu'na gönderdikleri ve daha sonraki yıllarda, Passy ve Auteuil semtlerine doğru çılgın bir yoğunluk kazanacak olan büyük göçün henüz başlamadığı dönemde, Mozart Avenüsü'nde otururlardı.

Rosenthal'lerin giriş katına, uzun camlar ve narçiçeği rengi kadife kaplı kanepelerin önünden geçerek girilirdi. Geniş pencereleri parmaklıklarla çevrilmiş yüksek beyaz yapıların gölgelediği ıslak bir bahçeye bakan büyük bir evdi. Büyük ve küçük salonlar, heykellerle, ciltli kitaplarla, karanlık resimlerle ve ayakları yaldızlı konsollarla tıklım tıklım doluydu; kuyruklu bir piyano, bir Sevilla şalının koruduğu parıltılı, kocaman bir timsah ve bir harp vardı; bir de ressamların çift ad kullanarak eski soylu sınıftan geldiklerini tanıtlayıp kazanç sağlamayı tasarladıkları dönemden kalma Fantin-Latour, Dagnan-Buveret tabloları.

Bay Rosenthal borsa simsarıydı: Bu evde insan kendisini büyük bir cerrahın muayenehanesinde sanırdı. Bayan Rosenthal'ın kabul günlerinde, buluşma saatleri, apandisleri ya da rahimlerinin durumu hakkında bir karar bekliyorlarmış gibi görünürdü bütün konuklar: Yirmi yıl önce, 1925 yılının dekoratörlerinin beğenisine uygun olarak döşenmiş bu evleri bırakmak zamanı henüz gelmemişti; sadece genç evliler, cam ve madenden yapılmış eşyaların döşendiği beyaz odalara yerleşmeye başlıyorlardı...

Bernard eve girdi. Bu alabildiğine gösterişli evde, odasının ağırbaşlı bir sadeliği vardı: Büyük bir masa, Bernard'ın bir divana göre daha ağırbaşlı bulduğu bir pirinç yatak ve bir İngiliz dolabı; duvarlarda, büyük salondakilere oranla daha az ciltli kitapların dizildiği raflar, kötü bir Lenin taşbasması, Hals'in oldukça iyi bir Descartes röproduksiyonu; biraz da acıktığını düşünerek yattı; sonra belli belirsiz şekilde Devrim'i, belirli bir şekilde de ailesini, büyük salondaki eşyaları, buzdolabında yiyecek bir şeyler bulunması gereken mutfağı düşündü. Paris'i barikatlarla donatmak, yarın kendisini birkaç haftalığına babasından, annesinden, ağabeyinden, yengesinden ve hizmetçilerden uzaklaştıracak trene binmek ya da sadece mutfağa inmek arasında kesin bir karara varmaksızın, bir şeyler yapması gerektiğini düşündü, ama çok uykusu vardı ve uykuya daldı.

Rosenthal'den çeyrek saat sonra Pluvinage da ayrılmıştı *Canon des Gobelins*'den. Sorbonne'da agregasyon* hazırlayan Pluvinage, Çinli öğrencilerin, *Pascal, d'Harcourt* ve *Soufflet*** fahişelerinin yaşadığı Cujas Sokağı'nın kötü bir otel odasında tek başına oturuyordu. Her zaman olduğu gibi, o gittikten sonra arkadaşları kendilerini rahatlamış hissettiler, ama bunun oldukça bayağı bir duygu olduğunu düşünerek bundan hiç söz etmediler.

* (l'agrégation) Doçentlik sınavı -çev.

** Dönemin kahveleri. -çev.

Laforgue, Bloyé ve Jurien eve dönüşlerini olabildiğince uzattılar. Bereket versin, Paris'i, mahallelerini ve gece gezintilerini tutkuy-la seviyorlardı.

Panthéon mahallesi, dokuz yıl öncesine kadar, sınırları Gay-Lussac, Claude-Bernard, Monge, Ecoles, Montagne-Sainte-Geneviève sokaklarını, Panthéon Alanı'nı, Souflot ve Saint-Jacques sokaklarını kapsayan küçük ve oldukça kapalı bir dünyayı oluşturuyordu; evler arasından, cam çerçevelerin, tuğla ve beton kulelerin egemen olduğu cetvelle çizilmiş sokaklar henüz açılmaya başlanmamıştı. Bu mahalleden gelip geçen insanlar, Seine Nehri'nin yamaçlarına, Notre-Dame Kilisesi'nin rüzgâr kamçılarına, Gar'ın hüzünlü konukevlerine ve Botanik Bahçesi'ndeki düşsel mezarlarda ve seralarda tutuklu bulunan balık ve hayvan iskeletlerinin, değerli taşların, hayvan ve palmiyelerin çıplak ve umutsuz çılgınlığına doğru inerek sınırları aşmak arzusu duy-maksızın, İrlandalı papaz okulu öğrencilerinin dolaştıkları do-lambaçlı sokaklarda, Maubert Alanı çevresindeki besin madde-leri satılan yoksul sokaklarda gezinirlerdi.

En büyük özlemlerini, Lhomond, Rataud ve Potde-Fer so-kakları dolaylarında ve Panthéon maneji ile onun altın yaldızlı at başları yönünde ağaçlarla kaplı şantiyelerde ve akasya gölgeli köşklerde yaşamaya çalışan kırsal anılarla doyuran sakinleri-ne yeten bir mahalleydi burası. Şafak vakti hiçbir yerde horoz sesi duyulmuyordu artık, oysa fırtınalı günlerde, öğle sonraları bile, yağmurlu sesleri Paris'in durgunluk anlarında birdenbire yankılanırdı. Son kasaplık hayvan besicilerinin Saint-Jacques Sokağı'nın avlularını bırakıp gitmeleri daha pek yeni; şimdi on-ların yerini, marangozlar, yontucular, resim ve dans öğretmen-leri aldı. Bir zamanlar, Lhomond Sokağı'ndan yukarı çıkan Poli-teknik okulu öğrencilerinin arasında bir inek, bir çoban köpeği ile karşılaşmak kimseyi şaşırtmazdı.

XV. Louis döneminden kalma büyük konakların delik deşik alnaçlarının gerisinde, ot ve sarmaşıkların taş ve vazoları, kraliçeler gibi boynu vurulmuş heykeller ele geçirdiği gün batımında, kapıcı ve tuhafiyeci çocuklarının sonu gelmez oyunlar oynadıkları, kırlangıç ve fare çığlıkları atarak koşuştukları, yazgıyla baş başa bırakılmış bahçelerin sayısı gittikçe çoğalıyordu. Lhmond Sokağı'nda, tahıl ambarlarının çürümüş kapılarından bir ot makarası kolunun sarktığı evler vardı hâlâ.

O akşam, Mouffetard Sokağı'nı çürümüş et, kedi, sidik ve yoksulluğun görünmez koku dalgaları doldurmuştu; Laforgue ve arkadaşları, her zaman olduğu gibi, talihsizliğin son aylaklarından, yani kâğıt, ekmek kabuğu, paçavra, demir, kemik, sedev ve akıl hastanelerindeki manyakların eteklerine diktikleri çinilerle dolu zembilleriyle kapı kapı dolaşan şu yaşlı kadınlardan, şu kara derililerden, yazın geç saatlerinde, sanki bir Afrika evinin damındaymışcasına Maubcrt Alanı'nın yeşil kâğıttan ağaçları altında şarkı söyledikleri duyulan şu Cezayirli işçilerden kaçıp uzaklaşmak istediler; her zaman olduğu gibi, bunun yaşanacak bir hayat olmadığını söyleyerek evlerine gidip uyumaktan başka çareleri kalmıyordu ve öyle yaptılar; günün kalıntıları arasında hayale dalarak boş yere kafa patlatmışlardı, ama dişe dokunur bir şey kalmamıştı belleklerinde: Sanki hiçbir şey olmamış gibi.

Kırk yaşlarındaki insanlar, gençlerin rahat davranmalarını sağlamak için, onlara, gençliğin bir beklenmedik olaylar, bulgular ve büyük rastlantılar çağı olduğunu söylerler; bunlar, yeniden yirmi yaşında olsalardı neler yapacaklarına, genç umutlarına, genç dişlerine, genç saçlarına ilişkin öykülerdir ve bunları, babaların, vatandaşların ve yeniliklerin ünlü deneylerinden yararlanarak anlatırlar. Gençler, gençliğin can sıkıntısı ve düzensizlik çağından başka bir şey olmadığını iyi bilirler; yirmi yaşında, yitirilmiş fırsatların sersemliğinin yarattığı belirsiz öfkeyle uykuya dalınmamış tek bir akşam yoktur. Henüz varlığına kuşkuyla

bakılan, yaşanmış olduğunu size tanımlayabilecek serüvenlere güven sağlayan bilinç gibi, sona eren geceler de kıvandırıcı değildir; insan, uykuda yok olmak mutluluğuna erişecek kadar bile yorulmamıştır: Bu tür mutluluklar çok daha sonra gelir.

Pek eender sözünü etseler, sözünü etmekten utansalar bile, ölümü herkesten fazla ve sabırla gençler düşünür: Her boş gün, yitirilmiş, yaşam çıkmaza girmiş gibi gelir onlara. En iyisi, onlara boş yere sabırsızlık göstermemelerini, yaşamlarının mutlu çağında olduklarını ve kendilerini hayata hazırlamaları gerektiğini söylemektir. Elli yaşında parlak bir böcek olmayı beklerken, bu kurtçuk yaşamının neşelendirici olduğunu söyleyeceklerdir size. Her şey gelecekteki kanatlar içindir: Bizi zarkanatlılardan mı sanıyorsunuz yoksa? Nasıl bir şeydir bu böcek aktöresi? Otuz yaşında her şey bitmiştir artık, her şey yoluna yordamına girmişti; ölümüne alışılmaya başlanır, buluşmaların, kibarlıkların, kadınların, ailelerin, kazanılan paranın arasında, yirmi yaşa oranla daha az yapılır geriye kalan yılların hesabı, insan artık kendi gerçek varlığına tamamen kavuştuğuna inanmaya başlar. Gençlik gelip geçmiştir, ağır ağır ölüme gidilir, duygulandırıcıdır gençlik çağı, mutludur, yitik hayallerin dokunaklı halesiyle süslenmiştir: Bütün bunlar, yirmi yaşında yapıldığı gibi, onun yok yere ölümünü görmekten daha az etkileyicidir.

Böylece, Laforgue ve arkadaşları, şanslarını çoğaltmak istermişcesine, geç saatlere kadar uyanık kaldılar. Ama sabaha karşı saat ikide, Paris'te, bekleye bekleye ayaklarına kara sular inmiş, esneyerek soyunan ve memelerindeki bir kusuru, karınlarındaki bir kırışıklığı, bir yara izini, yaşlarını ya da mutsuzluğun cansız izlerini gizlemek için açığız kadınların başvurdukları cilve ve cana yakınlık numaralarını düşünmeksizin, bir an önce uyumaya –ama kendilerini ilginç bir şeyin beklemediği odalarında değil, bir başka odada– can atan bir kız ayarlamak hemen hemen olanaksızdır.

Çalınmış gecelere dönüyorlardı. Yoksa sonuna kadar sabretmek, hiç uyumamak; insanın, her şeyin başlayacağına, her şeyi göreceğine, şafağın devleri gibi şarkı söyleyebileceğine hiç değilse bir an olsun inanabileceğine ağaran bir tanyerinde günün doğuşunu görmek mi gerekiyordu? Ama onların yaşında uyku ağır basar, insanın gözleri kapanır.

II

İki gün sonra, Rosenthal, arkadaşlarıyla tekrar buluştu.

Ulm Sokağı'ndaki Yüksek Öğretmen Okulu'nda* buluştular. Louis-Philippe döneminden kalma, kare şeklinde büyük bir yapıydı okul; ortasında bir avlu, kırmızı balıkların tembel tembel gezindikleri bir beton havuz; pencereler arasında, örnek alınsın diye, büyük adamların bir fotoğraf bezeği, manastır çorbasının camlı koridorlar boyunca sürüklenen soğuk kokusu; kimsenin elinden almak istemediği bir taş meşaleyi tutarak bir duvarın dibinde ölen çıplak bir adam –ki savaş şehitlerini simgelemektedir–; Rataud Sokağı kıyısında bir tenis alanı; Rataud ile Ulm sokakları arasında, yontulu beyaz taşlarla süslü bir bahçe, oldukça yumuşak çizgili, çoğu zaman açık-saçık yazılarla donatılmış iki çıplak kadın heykeli. Tenis alanının bir ucunda, ünlü mucitlerin içten patlamalı motoru ya da telsiz dedektörünü buldukları küçük bir fizik laboratuvarı yükselir; öteki uçta, on yıl öncesine kadar, Doğa adı verilen küçük bir botanik bahçesinin çevresinde her gün daha bir dökülen bitkisel biyoloji laboratuvarları ile beden eğitimi salonu vardı.

Çatıların üzerinden bakınca, yüksekliğin verdiği güçlülük ve coşkunluk duygusu içinde Paris'in güney yarısını ve onun kubbelere, çanlara, bulutlara ve bacalarla örtülü, engebeli ufuklarını görebilirsiniz. Laforgue, Rosenthal, Bloyé, Jurien ve Pluvinağ,

* (l'Ecole Normale Supérieure) Bergson, Jean-Paul Sartre, Simon de Beauvoir, Paul Nizan, Louis Althusser gibi birçok yazar ve felsefecinin, Fransa'nın en büyük bilim ve devlet adamlarının mezun olduğu; giriş sınavı en zor yüksekokulu. Romanda sık sık "Ulm Sokağı" olarak anılacaktır. –çev.

işte bu çatıların üzerinde, değer ve önemini abartmaksızın, ama dünyayı değiştirecek binlerce küçük girişimlere bir katkısı olacağına düşünerek gene *İç Savaş*'tan söz ediyorlardı.

1928 yılının Haziran ayının son günleriydi. Bizim delikanlılar, bu ülkede değil de bir başkasında yaşıyor olabilirlerdi, ama bu ülkenin başbakanı, komünistlerin kendisine “Savaş Yanlısı Poincaré”, “Ruhr’cu Poincaré” adını takmış olmalarından hiç de üzüntü duymadığını tam bu sıralarda açıklıyordu –ayaklarına dolaklar dolayıp, başına küçük bir şoför şapkası geçirip, cephenin ilk saflarını gezmemiş miydi; ya Ren Nehri’nin öte yakasına geçmemiş olsaydı, nice olurdu Fransa’nın durumu?– ve bizim delikanlılar, hayatlarını hemen kazanmak gibi can alıcı bir dertleri de olmadığından, dünyayı değiştirmek gerektiğini ileri sürüyorlardı. Dünyanın ne denli acımasız ve tadına doyum olmaz olduğunu, çok daha güzelini yapmak için yıkılan bir duvardan çok, organları iyice gizlenmiş büyük bir medüzaya, karmakarışık bir jelatin yığımına benzediğini henüz bilmiyorlardı.

Dünyanın değişimi üzerine yaptıkları konuşmalarda kesin olarak aldanmış oldukları söylenemez: Sözlerinin yol açtığı davranışlar, bir süre sonra gerçekleştiği zaman, bir başka ürünün yapılarını oluşturacak olan bir görevin ilk sonuçları gibi görünüyordu onlara, ama kendilerini devrimci hissediyorlardı, tek soylu davranışın altüst etme isteminde bulunduğunu düşünüyorlardı. Bir gün birbirlerine yabancılaşacaklar, birbirlerine düşman kesileceklerdi, ama bu düşünce şimdilik onların ortak paydalarıydı. Spinoza, Hegel, Marksizm, Lenin, birer bahane-den, karmakarışık başvuru kaynaklarından başka bir şey değildi henüz ve insanların, işleriyle karıları, patronlarıyla çocukları, küçük saplantılarıyla büyük acıları arasında geçen hayatlarını pek bilmediklerinden, politikalarının kaynağında henüz eğretilemeler (metaforlar) ve çığlıklardan başka bir şey yoktu...

Belki de Rosenthal kendini sadece edebiyata verecektir, politik felsefelerle geçici olarak ilgilenmektedir; Laforgue ile Bloyé, bir yığın art düşünceleri olmaksızın, düşünsel kısıtlamalara, ciddi mistik gösterilere başvurmaksızın kendilerini bir şeye adayamayacak kadar köylü atalarına yakındılar henüz; Jurien'e gelince, kendisinden son derece farklı arkadaşların ardına düşmüştü: Juraların küçük bir kasabasında ilkokul öğretmenliği yapan radikal eğilimli babasının da söylediği gibi, bir gençlik çılgınlığı yaptığı, kurtlarını döktüğü, Devrim'in sağlık için kadınlardan daha az tehlikeli olduğu düşüncesindedir: Gerçekten de devrim başlangıçta daha az zevk verir, kötü düşler kurmaya engel olmaz; aralarında eyleme kendisini bütünüyle adanmış olanı belki de Pluvinağ'dır, ama bu sonu kötü bitmeye yargılı bir katılma, çünkü aslında oç almaktan başka bir düşüncesi yok ve yazgısına alaysız bakamıyor.

Bütün bunlar geçici şeylerdi, bunu çok iyi hissediyorlardı, insan yirmi yaşında sağduyuludur. Çünkü o çağda, hiçbir şeyin kendisi için yükümlendirici ve bağlayıcı olmadığını; gençlik düşüncelerinin olgunluk yaşında gerçekleştirildiğini ileri süren şu ünlü cümleden daha aşağılık bir özdeyiş bulunmadığını bilir, insan, bağlanmaya, bağlanmanın yaşama kesin bir biçim veremeyeceğini kestirdiği için razı olur ancak; her şey karmakarışık ve özgürdür; anavatanların büyük düğün orklarını bekleyen, sömürgeli modasına uygun, yanlış evlilikler yapılır ancak, imrenilen tek özgürlük, hiçbir şey seçmeme özgürlüğü gibi görünür: Bir meslek, bir kadın, bir parti seçimi, trajik bir yok oluştan başka bir şey değildir. Laforgue'un, bir süre önce, yirmi yaşında evlenmiş bir arkadaşı hakkında, bir ölüden söz edermiş gibi geçmiş zamanda konuşuyorlardı.

Bu gerçekleri hiçbir zaman itiraf etmemiş olmalılar; sağduyusu, genç insanın yalan söylemesini önlemez. Rosenthal'in, yıkılmış evlerden, yanmış kitaplardan bağıra bağıra konuşacak kadar kendini bırakması için, önceki gün otlar üzerinde bir sa-